

НЕЛЬГА МІРЫЦЦА З СЯРЭДНІМ УЗРОЎНЕМ

У канцы красавіка абдысла творчая канферэнцыя работнікаў беларускай кінематографіі.

З выкладам аб выніках нарады выступіў кінематографістаў БССР выступіў міністр культуры БССР Р. Я. Кісэлю. Дакаладчык паставіў перад работнікамі беларускай кінематографіі задачы разьвіць беларускіх мастацкіх і якасных фільмаў і палепшыць іх вытворчасці.

Узровень канферэнцыі заслужыў таксама садакладаньне «Фільмы студыі» (Ф. Бондарова), «Вывучэнае майстэрства ў беларускіх фільмах» (Г. Уладэнка), «Музычнае афармленне карцін «Беларусь-Фільм» (І. Ніснэвіч).

Даклад і садакладанні выклікалі ажыўлены абмен думкамі. Многія адзначалі ў сваіх выступленьнях, што студыя «Беларусь-Фільм» знізіла за апошні час патрабавальнасць у працы.

Найбольш падрабязна і грунтоўна гаварыў аб гэтым крытык Р. Юрнеў, які прыхаў на канферэнцыю ў складзе дэлегацыі кінарэжысэраў Масквы. Ён адзначыў, што студыя «Беларусь-Фільм» прымавала з сярэднім узроўнем сваіх карцін. Некаторыя фільмы не адпавядалі высокаму патрабаванню да саветскай кінематографіі. Асаблівае незадавальненне тэмамі і гледачоў выклікаў фільм «Вясняны наваліны» М. Фігурова. З кінакарціны мінулага года найбольш удалай Р. Юрнеў лічыў «Наперадзе — круты паравоз» (сцэнарый А. Маўзона, рэжысёр Р. Віктарэў), тэма якой даволі цікава вырашана аўтарам, рэжысёрам і акцёрамі.

Мог быць лепшым фільм «Чалавек не здаецца» (сцэнарый І. Стадніка, рэжысёр І. Шульман), каб студыя і рэжысёр з большым даверам паставіліся да перапрацавання вяртання сцэнарыя, ад якога, на жаль, засталася толькі аздобленае дэтэктывам гісторыя з выратаваннем сцяга.

Цікава, на думку Р. Юрнева, была задума стварэння фільма з цыкла навед аб беларускіх камасольцах, пачынаючы ад грамадзянскай вайны і канчаючы нашымі днямі. Але гэтая спроба не завяршылася поспехам, бо з чатырох наведзенаў адна мела больш-менш закончаны сцэнарый, напісаны на апаздзанаю А. Ісбах. Астатнія ж напісаны без пэўнай думкі і неабходнага драматургічнага майстэрства, і малодзія рэжысёры, якія былі прызначаны для паставы гэтых навед, не здолелі стварыць цікавага фільма.

У гэтай сувязі Р. Юрнеў востра ставіць пытанне аб сцэнарнай праблеме. Ён лічыць, што студыя не наладзіла яшчэ пэўнага

З КАНФЕРЭНЦЫІ БЕЛАРУСЬКІХ КІНАРАБОТНІКАЎ

кантакт з беларускімі пісьменьнікамі, творчасць якіх павінна быць асновай яе работы. У першую чаргу павінны ставіцца фільмы аб жыцці і працы беларускага народа. А ў плане 1961 года з 4-5 запланаваных фільмаў — дзве карціны будучы пра крмыскіх і грэчаскіх партызан, у той час, як пра беларускіх партызан студыя скалазіла яшчэ вельмі мала і, можа, не самае галоўнае.

Дырэктар студыі Ф. Кукушкін апраўдаў паставоўку гэтых кінакарцін тым, што беларускія пісьменьнікі быццам мала пішуць для кіно і не забяспечваюць вытворчыя планы студыі. У той жа час Ф. Кукушкін і начальнік сцэнарыя аддзела М. Гарулёў заявілі ў сваіх выступленьнях, што больш давацца беларускіх пісьменьнікаў згадзіліся пісаць сцэнарыі. Выходзіць усё ж, што пісьменьнікі хочучы супрацоўнічаць са студыяй, толькі яны мадзіць з'яўленню цікавага фільма. Але горш, калі студыя часам спакушае пустыя, надуманыя сцэнарыі, у якіх быццам ёсць «спецыфіка», але няма жыцця і мастацтва. Хіба не такія фільмы «Вясняны наваліны» і сцэнарый «Дзень, у які спайсана 30 год»?

— Сцэнарый—аснова асноў кінамастацтва, — сказаў драматург А. Маўзон. — Але на студыі не адчуваецца глыбокай трывогі з паводу таго, што на наступным год яна не забяспечана сцэнарыямі.

На канферэнцыі востра ставілася пытанне аб падрыхтоўцы кадры, у першую чаргу — сцэнарыстаў, рэжысэраў і акцёраў. Пра гэта гаварылі навуковыя работнікі Акадэміі навук БССР Г. Тарасевіч і В. Смаіль. Яшчэ з даваенных год Беларуска студыя не мела звычайных рыхтаваць свае кадры і многія гады запрашала работнікаў з іншых студыяў. Гэтыя ўтрыманніцы тэндэнцыя засталася і на сённяшні дзень.

Такую ж думку выказаў і мастакоў кінадраматург В. Салаўёў, які спецыяльна пацікавіўся — ці рыхтуе Усеаюзны кінаінстытут кадры для Беларускай студыі. У інстытуце ён знайшоў вельмі мала паставоў з Беларусі, у той час, як з іншых рэспублік там вучацца спецыяльна прысланыя групы будучых кінематографістаў.

У канферэнцыі прыняў удзел сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаўра.

На студыі ж, як правіла, рэжысёры знаходзяцца ў прастой па некалькі гадоў. Так, ужо больш двух год «чаканне» сцэнарыя рэжысёра С. Слашчова, С. Слашчова, Р. Віктарэў, які пайшоў ужо ў тэатр стаіць спектакль.

Студыя са спакойнай душой адпусціла Р. Віктарэва для гэтай паставоўкі, замест таго, каб прапанаваць яму пашукаць сярод дваццаці беларускіх пісьменьнікаў, якія далі заяўкі на сцэнарыі, сваёй аўтара, сваю тэму і прапанаваць над ёю.

Зразумела, што кожны рэжысёр мае права рабіць заяўкі на тую ці іншую тэму, але студыя павінна каардынаваць іх, узгадняючы са сваімі асноўнымі задачамі і накіроўваючы ўвагу рэжысэраў на важныя для беларускай кінематографіі тэмы.

А гэтага, як правіла, зазначаюць у сваіх выступленьнях рэжысёры П. Васілеўскі, на студыі якая і не хапае. Рэжысёры вельмі мала знаёмыя з беларускай літаратурай, дрэнна ведаюць пісьменьнікаў, іх творчасць, таму вымушаны шукаць сабе сцэнарыі дзе заўгодна, толькі не поруч з сабою. П. Васілеўскі правільна таксама сказаў, што справа не ў «спецыфіцы», якую так часта палюхаюць аўтары. Справа ў тым, што аўтар прыносіць на студыю. Калі ён прыносіць сапраўды арыгінальны, свежы літаратурны твор, там слабае веданне спецыфікі не перашкодуе з'яўленню цікавага фільма. Але горш, калі студыя часам спакушае пустыя, надуманыя сцэнарыі, у якіх быццам ёсць «спецыфіка», але няма жыцця і мастацтва. Хіба не такія фільмы «Вясняны наваліны» і сцэнарый «Дзень, у які спайсана 30 год»?

— Сцэнарый—аснова асноў кінамастацтва, — сказаў драматург А. Маўзон. — Але на студыі не адчуваецца глыбокай трывогі з паводу таго, што на наступным год яна не забяспечана сцэнарыямі.

На канферэнцыі востра ставілася пытанне аб падрыхтоўцы кадры, у першую чаргу — сцэнарыстаў, рэжысэраў і акцёраў. Пра гэта гаварылі навуковыя работнікі Акадэміі навук БССР Г. Тарасевіч і В. Смаіль. Яшчэ з даваенных год Беларуска студыя не мела звычайных рыхтаваць свае кадры і многія гады запрашала работнікаў з іншых студыяў. Гэтыя ўтрыманніцы тэндэнцыя засталася і на сённяшні дзень.

Такую ж думку выказаў і мастакоў кінадраматург В. Салаўёў, які спецыяльна пацікавіўся — ці рыхтуе Усеаюзны кінаінстытут кадры для Беларускай студыі. У інстытуце ён знайшоў вельмі мала паставоў з Беларусі, у той час, як з іншых рэспублік там вучацца спецыяльна прысланыя групы будучых кінематографістаў.

У канферэнцыі прыняў удзел сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаўра.

За імі стаіць мільёны



Міхаіл САДАВНЮ. — Я адношу гэтую асноўную ўзнагароду перш за ўсё да барацьбы ўсёго рускага народа за мір. Не сумняваюся, што ідэя міру пераможа, бо яны ўсё больш авалодаюць розумамі прагрэсіўных людзей.



Антуан Жорк ТАБЕТ. — Мы, ліванскія барацьбіты за мір, будучы баскока ўдзячнымі Камітэту па міжнародных прэміях за высокую ацэнку нашай міжнароднай дзейнасці, лічым вельмі важным тым, — і гэта іх шчыра падзяка, — што прысуджэнне Ленінскай прэміі абавязвае нас узмацніць барацьбу за ліквідацыю ганейнай сістэмы каланіялізму, за ўсеагульнае і кантралюемае разабрэнне, за мір на ўсім свеце.



Астал ДЛУСКІ. — Радасць і гонар напэўнаўсё аднаўляючы сэрца ад усведамлення таго, што Камітэтам па міжнародных Ленінскіх прэміях за 1960 г. адзначаны таксама польскі рух за мір. Ганарова ўзнагарода, звязаная з імям настаўніка міжнароднага рабочага класа У. І. Леніна, улада абавязан яшчэ больш пільна працаваць у імя трыумфу свабоды і міру ў савецкім лагізме.



Ульян МАРΟΥ. — Наша мэта — мабілізаваць усю аўстралійскую грамадскую думку супраць падрыхтоўкі новага супрацьвайны, за поўнае і ўсеагульнае разабрэнне, за мір і дружбу паміж народамі. Міжнародная Ленінская прэмія натхніла мяне і ўсіх маіх сяброў на далейшую барацьбу за мір.

Падпісваюцца на творы Леніна

Працоўныя Капыльскага раёна працягваюць вялікую цікавасць да твораў Уладзіміра Ільіча Леніна. Толькі ў сёлётым годзе каля ста працоўных раённага цэнтру і іншых населеных пунктаў падпісаліся на поўны збор твораў Сярод іх настаўнікі Капыльскага сярэдняй школы, работнікі раённай бальніцы, рабочыя і служачыя райпракамбіната, калгаснікі сельгасаргана імя У. І. Леніна і інш.

Патры ЦЯНАЎ.
М. СЯВУРК.

Каштоўныя старонкі

За апошнія гады ў Беларускай дзяржаўнай выдавецтва выйшлі асобныя кнігі ўспамінаў актывістаў уздольскай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі і Вялікай Айчыннай вайны.

Зборнікі «У барацьбе за Кастрычніцкую Беларусь і на Заходнім фронце», «У суровыя гады падполля» (успамінаў былых членаў КПЗВ, актывістаў уздольскай рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі), «З гісторыі партызанскага руху ў Беларусі» (1941—1944 гг.) выйшлі глыбока цікавыя і шырокія колаў чытачоў. Яшчэ ў даваенныя гады Музей рэвалюцыі БССР німаўла зрабіў за 15 год свайго існавання па зборы шматлікіх мемаўраў, дакументаў. У гады часовай акупацыі ён быў разбураны і многія каштоўныя матэрыялы загінулі.

Між тым, у разе гарадоў краіны створаны музеі рэвалюцыі або філіялы музея У. І. Леніна, якія з'яўляюцца арганізацыйным ядром па зборы матэрыялаў, успамінаў па гісторыі рэвалюцыйнага руху і сацыялістычнага будаўніцтва.

Ші нельга ў нашых умовах усласці гэтую ролю на калектыве работнікаў Дзяржаўнага музея Айчыннай вайны, тым больш, што ён гэтую функцыю выконвае, і ўдакладніць, у сувязі з гэтым, які называе як музей рэвалюцыі і Айчыннай вайны?

У абласных цэнтрах і гарадах захоўваюцца і сістэматызаваць успаміны маглі б краязнаўчыя музеі і бібліятэкі. Ужо цяпер неабходна арганізаваць планаванае і сістэматычнае зборанне, запіс найбольш цікавых успамінаў, узвеш іх з архіваў газет і часопісаў і перадаць у музеі і бібліятэкі.

Не раз выказвалася пажаданне, што дапамагалі ў літаратурнай апрацоўцы і запісу каштоўных успамінаў маглі б саюзныя пісьменьнікі і журналісты рэспублікі.

Пад кіраўніцтвам Інстытута гісторыі партыі карыснае работу ў гэтай галіне маглі б правесці саветы старых бальшавікоў.

Асабліва каштоўныя успаміны таварыш, які меў ішчэце бацькі і чуч Уладзіміра Ільіча. Да рчы прыгладзіць, што асобныя з гэтых успамінаў былі ўжо даўно апублікаваны на старонках Беларускага друку і перш за ўсё толькі вучаць колу. Так, напрыклад, у выданыя ў снежні 1920 года «Матэрыялы для стальной і правільнай прэсы. Выд. Прэ-бюро пры VIII з'ездзе Саветаў» № 7 была апублікавана карэспандэнцыя тагачаснага рэдактара газеты «Звязда» пад назвай «Ізвестыя ў вёску» пра з'езд Саветаў Мітрафана Патрушова Мініна. Заметка была напісана непасрэдна ў час работы з'езду і пацвярджала той факт, што Мінін, пра якога ідзе гаворка ў карэспандэнцыі, хоць прозвішча яго не названа, сустракаўся з Леніным. Паэней ужо, са слоў Мініна, быў

узноўлены змест яго размовы з Уладзімірам Ільічам.

— Сустрэў я таварыша Леніна некалькі гадоў пасля пэрыяду. Ленін размаўляў у гэты час з другім таварышам. Я падыйшоў, назваў сябе. Ён адразу павярнуўся да мяне і пачаў уважліва слухаць. Я сказаў Уладзіміру Ільічу, як у нас усё разбурана пасля панюў. Зямля дрэнная і малавата яе.

— Ясна, што ў вас усё разбурана, — адказаў Ленін. — Але калі дружна возьмецца за працу, дык хутка абудзецца і будзеце тады добра жыць. І мы вам паможам. Справа гэта наша агульная.

Пытаўся ў мяне яшчэ пра многія таварыскі такі, даступны, ясны. Відав, што вельмі любіць рабочых і сялян. Калі мы скончылі гутарку, таварыш Ленін дастаў кніжку і запісаў маё прозвішча і адрас.

У 1923 годзе Уладзімір Ільіч быў ужо цяжка хворы. Сярод урачоў, якія лячылі таварыша Леніна, быў тагачасны дэкан медыцынскага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, буйны савецкі неўрапатолаг М. В. Кроль. На працягу чэрвеня, ліпеня, жніўня 1923 года ён амаль штодзённа бачыўся з Уладзімірам Ільічам.

Успаміны прафесара Кроля (апублікаваныя ў газеце «Звязда» ў 1924 г.) пра гэты перыяд жыцця Уладзіміра Ільіча Леніна чытаюцца з невыказным душэўным болем.

«Пазнаўленне мовы было самай трагічнай з'явай хваробы Уладзіміра Ільіча. Ён усё разумее, што яму гаварылі, але сам гаварыць не мог».

Да гэтага часу шырока вядомыя левіцкія тэлеграмы, адрасаваныя ў Мінск, Гомель, Віцебск, Магілёў, Оршу, Дрысу, Рагачоў, Жлобін, Мазыр. У апошнім XXXVI левіцкім зборніку побач з іншымі дакументамі ёсць тэлеграма Леніна Саўнаркому Беларусі па пытанні знайсці гандлю. Надаць часопіс «Вопросы истории КПСС» (1960 г., № 5) апублікаваў новыя левіцкія дакументы «Пісьмы ў Міжнароднае Сацыялістычнае Бюро». У адным з пісьмаў, датаваным 25 лютага 1909 г., У. І. Ленін просіць дапамагчы бастуючым рабочым гарбарных заводаў Віленскай губерні, сярод якіх былі гарбары Смагоні.

Трэба прыняць неадкладныя захады да таго, каб кожны з левіцкіх дакументаў, адрасаваных у Беларусь, быў падрабязна вывучаны.

У Беларускай Ленініяне знойдуць сваё месца побач з выказваннямі У. І. Леніна пра Беларусь успамінаў працоўных рэспублікі пра сустрэчы з вялікім праўдворам рэвалюцыі, апісанне шматлікіх фактаў усенароднай любіва працоўных Беларусі да Уладзіміра Ільіча.

Усё гэта, безумоўна, будзе спрыяць справе выхавання нашай моладзі на слаўных бальшавіцкіх традыцыях.

С. АШАРОВІЧ.

ЖАДАЕМ ТВОРЧЫХ ПОСПЕХАЎ

Споўнілася 50 год беларускаму дзіцячаму пісьменьніку Пятру Рунцу — аўтару цікавых п'ес-аднаактовак і шматлікіх апавяданняў, сабраў у вядомых зборніках «У вясняны дні», «Вярзавы конь», «Гісава маска» і інш. У прывітанні прэзідыума СП БССР, пасланым юбілею, адзначэцца, што гэты творы карыстаюцца заслужанай папулярнасцю ў юнага чытача, бо яны даступныя па мастацкай форме, разнастайныя і багатыя па зместу.

«Ад усёй душы жадаем табе, дарагі Пятро Мікалаевіч, гаворыцца ў прывітанні, — добрага здароўя, доўгіх год жыцця, новых творчых поспехаў».

МАСТАЦКА-ГРАФІЧНЫ

Новыя задачы, паставленыя перад нашай школай у галіне малювання і чарчэння, патрабуюць, каб гэтыя прадметы выкладалі высокакваліфікаваныя спецыялісты, тэарэтычны падрыхтаваны і практычна вопытны для правядзення ўрокаў і пазакласнай работы.

Такія спецыялісты рыхтуюцца ў Віцебскім педагагічным інстытуце па новым мастацка-графічным факультэце. Сёлета тут навучацца 100 чалавек і ў будучым годзе інстытут выпустіць першую групу выкладчыкаў малювання і чарчэння з вышэйшай адукацыяй.

Разнастайная праграма заняткаў будучых настаўнікаў. Яны авалодаюць малюваннем і жывапісам, дэкаратывым і прыкладным мастацтвам, вывучаюць гісторыю рускага і замежнага выяўленчага мастацтва, чарчэнне, метадыку выкладання малювання і чарчэння, педагогіку, псіхалогію, знаёмяцца са скульптурай.

На факультэце ўжо стала традыцыя праводзіць выстаўкі самастойных работ студэнтаў.

Поспехам карыстаўся выстаўка плаката, якая была арганізавана ў фале кінатэатра «Спартак».

Факультэт дапамагае школам у эстэтычным выхаванні вучняў. Тут працуе дзіцячая студыя выяўленчага мастацтва, у якой займаюцца школьнікі Віцебска.

В. ВІНАГРАДАЎ,
старшы выкладчык кафедры малюнка і графікі Віцебскага педінстытута.



СВЯТКАВАННЕ 1-Я МАЯ ў МІНСКУ

1. На Цэнтральнай плошчы артысты Беларускага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.
2. Тануючыя студэнты Беларускага ўніверсітэта імя У. І. Леніна.
3. Па плошчы праходзіць фізкультурнікі. 4. Парад вайск Мінскага гарнізона.
5. У калоне дэманстрантаў.

ПРАСТОР НОВАМУ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.). саўгасу. І заўсёды быў адзін і той жа адказ:

— Машынай дайка можа паляць кароў у некалькі разоў больш, чым рукамі. Накарміць жа і дагледзець такую колькасць жывёлы ёй не пад сілу.

— А чаму кароў павінна карміць менавіта дайка?

— Ёй жа трэба ведаць асаблівасці кожнай каровы, рыхтаваць для яе асабістае меню».

— А хто для кароў рыхтуе «меню» ўлетку?

— Сапраўды, улетку, у час так званых «вялікага малака», статак перадаецца ў рукі пастуха. Ён па сутнасці робіць малако без актыўнага ўдзелу дайка. А ці нельга зрабіць так, каб і з'ёмку дайка кароў даілі, а ішчыя (дагледжальнікі) кармілі і дагледжалі іх? Можна.

Нельк даўляцца мне быць на ферме калгаса «Чырвоны сцяг» Рэчыцкага раёна ў час дойка кароў. У даільную залу адна за другой заходзілі каровы. Яны становіліся на даільную пляцоўку, а дайка Люба Забіран і Ганна Бусел увішні падключалі даільныя апараты. Кожная з іх даіла адразу шэсць кароў. Гэта быў сабеасаблівы канверс: адны каровы сыходзілі з пляцоўкі, другія становіліся на іх месца. Так працягвалася паўтары гадзіны. Нікакая мітусня. Спрактыкаваныя рукі дайка умела рабілі кожную аперацыю. Калі апошняя карова сыходзіла з пляцоўкі, мы звярнуліся да загадчыцы фермы дэпутатка Вярхоўнага Савета БССР Любові Плілапаўна Кашкар:

— Колькі кароў падаілі сёння Люба і Ганна?

— 167.

— Хто даглядае і корміць кароў?

— Пастухі, дагледжальнікі. Улетку яны пастухы статак, а з'ёмку кароў і полей яго. У нас працуюць тры дагледжальнікі.

— А як з надоімі?

Любові Плілапаўна ўсміхнулася і весела паглядзела на дайка. Яны таксама нечага загадкава ўсміхаліся. Відзела было, што ўсе прыпомнілі штосьці незвычайнае.

— Раней наша ферма займала апошнія месца ў калгасе па надоіх, — раскавала загадчыца фермы. — Калі мы вырашылі працаваць па-новому, многія таварылі: «Мала давалі каровы малака, а цяпер і з'ёмкі перастаюць». Яны думалі, што калі дайка сама не будзе даглядаць кароў, то надоі яшчэ больш зменшацца. Атрымалася ж усё наадварот. Цяпер наша ферма трымае першыства па надоіх, і малако мы маем самае таннае.

— А як жа быць з «персанальным меню» для кароў?

— Я сама была дайка і магу сказаць з поўнай адказнасцю: калі ў гаспадарствы даволі кукурузага сіласу, то тры тысячы літраў малака ад каровы можна атрымаць без усялякага «меню».

Як тут не ўспомніць словы Мікіты Сяргеевіча Хрушчова, якія ён нядаўна сказаў на званальнай нарадзе ў Сявралюўску: «Вучыцеся, таварышы, весці малочную гаспадарку на добрым сіласе, не захваляйцеся толькі рэкордамі. Калі вы ставіце мэту любой цаной надаіць 5—6 тысяч літраў малака ад каровы, то тавы карове даведзешца даваць многа канцэнтраваных кармоў, як кажучы, ледзь не шкалад даваць трэба».

У гэтым жа раёне, у саўгасе «Падлессе» дайкай працуе Ніна Пастухова. Ён цяпер ведаючы ўсе жывёлаводы рэспублікі. Гэта яна першая стала даіць 93 кароў. У яе многа вучані і паслядоўні. Па прыкладу Ніны Пастуховай 93 каровы доіць Надзея Левушкова з саўгаса «Хальч» Веткаўскага раёна. Працуюць па-новому Соф'я Серакова з саўгаса «Камуна» Уварыцкага раёна і Мальві-

на Агаводная з саўгаса «Капаткевічы».

Саветыя інжынеры сканструявалі самыя лепшыя даільныя апараты і пляцоўкі. Нядаўна мы даведзіліся аб стварэнні аўтаматычнай калчавой, ці як яе лічыць называюць, карусельнай пляцоўкі. Дзве дайкаў могуць на ёй абслугоўваць 600 кароў. Прадукцыйнасць працы жывёлаводаў павялічваецца ў 25—30 разоў у параўнанні з ручным даеннем.

Тэхнічныя прагрэс заўсёды прыводзіць да ломкі старых норм вытворчасці. Гэта назіраецца цяпер і ў малочнай жывёлаводстве. На жаль, прагрэс гэты ідзе марудна з-за таго, што вельмі жывучая традыцыя: дайка доіць і корміць кароў. Трэба больш рашуча пераходзіць на новыя, прагрэсіўныя метад працы, ахутчы амаўляюцца ад старога.

Ніна Пастухова і яе паслядоўніцы — першыя ластаўкі ў гэтай справе. І перамога будзе за імі. У алной з прамоў Мікіты Сяргеевіча Хрушчоваў: «Трэба добра ўсваяваць, што будаваць за тымі, хто перайшоў на механізаванае даенне, што будзе абслугоўваць 100—150 кароў».

Неўзабаве — чарговы з'езд нашай партыі. Ён узброіць саветскіх людзей новай праграмай будаўніцтва камунізма ў нашай краіне. У гонар з'езду наш народ рыхтуе працоўныя падарункі. Іх будзе тым больш, чым менш застанецца штучных перашкод на дарозе новага.

Патры ЦЯНАЎ.
М. СЯВУРК.



«СЯРОД ЛЮДЗЕЙ Я ВЕЧНА ЖЫЦЬ ХАЧУ!»



Святкаванне 1 Мая ў Брэсце. Моладзь горада на дэманстрацыі. Фота В. Германа. Фотахроніка БЕЛТА.



Святкаванне 1 Мая ў Віцебску. Работніцы фабрыкі «КІМ» на дэманстрацыі. Фота С. Капелка. Фотахроніка БЕЛТА.

Споўнілася сто год з дня нараджэння вялікага пісьменніка, паэта і грамадскага дзеяча Індыі Рабіндраната Тагора.

За сваё доўгае, васьмідзесяцігадовае жыццё Тагор стварыў мноства літаратурных твораў, якія пакінулі незабыты след у свядомасці ўсёго чалавечтва.

Не паміраць, а жыць шчасліва ў свеце гэтым. Сярод людзей я вечна жыць хачу... Пакуў жыць, Я буду песнямі з людзьмі дзяліцца.

Так пісаў вялікі паэт у вершы «Жыццё». Ён быў, па словах Джавахарлала Неру, выдатным інтэрнацыяналістам.

У 1930 г. Тагор наведаў Саветскі Саюз, «Нарэшце я прыбыў у Расію. Усё, што я бачу, — чудова. Непадобна на іншыя краіны.

Цікава адзначыць, што Рабіндранат Тагор у сваіх «Пісьмах аб Расіі» сярод іншых рэспублік нашай неабсяжнай Радзімы, у якіх праводзіцца вялікая работа па адукацыі мас, назваў і Саветскую Беларусь.

Сярод людзей я вечна жыць хачу... Пакуў жыць, Я буду песнямі з людзьмі дзяліцца.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

У 1913 г. Калькуцкі ўніверсітэт прысвоіў Рабіндранату Тагору ступень доктара літаратуры.

вялікая аддзяленне не можа перашкодзіць той глыбокай цікавасці, якую праяўляе беларускі народ да шматлікай культуры, літаратуры і мастацтва Індыі.

Ішчэ ў глыбокай старажытнасці з'явіліся выдатныя эпічныя творы індыйскага народа — «Махабхарата» і «Рамаяна», у якіх адлюстраваліся народная мудрасць і народныя ўяўленні аб жыцці.

Да іх неадразавава зварталіся многія паэты Індыі, у тым ліку і Рабіндранат Тагор. Пра выдатную павагу беларускага народа да выдатных твораў старажытнаіндыйскай літаратуры, у прыватнасці да паэмы «Махабхарата», сведчыць той факт, што ў творы «Махабхарата» і «Рамаяна» мы знаходзім пачынае перакладчыкі Індыі Купалам і вольны пераклад урыўка з «Махабхараты», вядомы пад назвай «Галдзінічы і пара галубкоў».

Сярод дзюж тысяч песень, напісаных вялікім індыйскім паэтам, ганаровае месца займае яго любовная лірыка, якая вызначаецца яркай паэтычнай выразнасцю, незвычайнай шчырасцю і глыбінёй, разнастайнасцю памераў і рытму, сакавітай народнай мовай.

З вялікім майстэрствам перадаў беларускі паэт радасці і пакуты каханых індыйскай дзюжынцы, шчыра пачуццёвай акой так пранікнёна, тонка выказаў Тагор.

Скажы мне, мой любі, ці праўда ўсё гэта: Калі мае вочы — уздыты зарніч.

Ты даш мне, мой любі, ці праўда ўсё гэта: Душа ж у грэмотнай хмары асвета?

Ці праўда, што солідкі арыўны мае, Як лісічкі разгорнуты крылы тые.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Што чарамі вясені чыю, змай целу, Што чарамі вясені чыю, змай целу.

Каб сэрца сутучнась пачуць, зашпрымціць? Калі ж тваё сэрца мяне няпаткала.

То радасці, бязмернае шчасце пазнала. То радасці, бязмернае шчасце пазнала.

У гутарках ціхіх, вачас маіх чорных, У гутарках ціхіх, вачас маіх чорных.

І ў мне адзіночых маіх непакорных, І ў мне адзіночых маіх непакорных.

І вядома таіснась я ўсё адзета. Скажы ж мне, мой любі, ці праўда ўсё гэта?

У крыху іншым плане напісаны другі лірычны верш Тагора, які таксама пераклад на беларускую мову Колас, вельмі добра перадаўшы гумар арыгінала.

Шпануў ён: «Мілая, ну, глянь, хоць разкі глянь!» Яму з дэкорам я прамовіла: «Адстань!»

А ён са мной астаўся. За рукі ўзяў мяне, у вочы мне зірнуў.

«Пакінь!» — сказала я. Ён вокан не змаргнуў. Да тых пачынаўся, краўшыся шчакі.

Добра сказала я: «Ах, стыд які». Ды стыд яго не стаўся.

Ён кветкачым мне адзобіць валасы. «Якая ж мне карысць ад гэтых красы?»

І тут ён не крунуўся. І зняўшы мой вяноч, пайшоў ад мяне проч.

Я плачу, думаю аб ім і дзень і ноч — Ах, хай бы ён вярнуўся.

У 1914 г. у Маскве выйшаў рускі пераклад сусветна вядомага паэтычнага зборніка Тагора «Гітанджалі», прасякнутага паэтычнай любоўю да чалавека, пафасам сьвярдэльнай жыццёвай веры ў перамогу справядлівасці.

Хутка пасля выхаду ў свет рускага перакладу зборніка «Гітанджалі» ў вярэбаскай газэце «Голос» з'явілася рэцэнзія на яго, напісаная Максімам Багдановічам.

Адзначыўшы ў пачатку сваёй рэцэнзіі вялікую папулярнасць Рабіндраната Тагора не толькі на яго радзіме, але і ў Еўропе, М. Багдановіч дае выключна высокую ацэнку лірычным вершам індыйскага паэта.

Гаворачы пра філасофскую значнасць гэтых паэтычных зборнікаў, М. Багдановіч падкрэслівае ў той час прастату і дасугнальнасць яго. Перафразіруючы словы аўтара «Гітанджалі» — «Дай мне толькі зрабіць жыццё маё прасцей і прамым, як дудка з чароту, каб ты яго напоўніў музыкою».

Максім Багдановіч піша, што вершы Р. Тагора «нагадаваюць ігру дудкі з чароту». У гэтым спалучэнні філасофская зместу з прастай, вобразнай формай, адзначае Багдановіч, і заключаецца асноўная асаблівасць кнігі Тагора.

Падкрэсліваючы рэалістычны змест паэтычнага зборніка «Гітанджалі», беларускі паэт спыняецца на мастацкіх асаблівасцях вершаў Р. Тагора, адзначаючы прыгожасць і багачце арыгінальных, але зусім не мудрагелістых параўнанняў у выдатнага паэта Індыі.

Значэнне гэтай невялікай рэцэнзіі цяжка перацэніць; звыш сарака год назад Максім Багдановіч адзін з першых у нашай крывіцы правільна ахарактарызаваў значэнне паэзіі Р. Тагора ў гісторыі індыйскай і сусветнай літаратуры.

Услед за творами Рабіндраната Тагора на беларускую мову перакладваліся вершы і аповяданні іншых аўтараў Індыі, асабліва ў пасляваенны час. Шпануўчы ўсё лепшае, што развіваецца ў Індыі ў рэчышчы прагрэсіўнага мастацтва і культуры, беларускі саветскі чытач тым самым уносіць сваю даніну ў вяноч неміручых Тагора.

Н. ЛАПІДУС.

ДРУГОЕ ЖЫЦЦЁ ПАЭТА

Перада мною невялікая сінья кніжачка, толькі што выдданая Дзяржаўным выдавецтвам Беларусі, — «Вябрана» Міхаса Багуна.

Шпяр, маляму аматыру паэзіі гэтае імя, мабыць, нічога не гаворыць. Мне ж хацела ўспоміць і раскажаць пра даўняга таварыша, пра яго вершы, якія пачалі другое жыццё праз трыццаць гадоў пасля іх напісання.

У апошні час выдданая даволі многа кніг аўтараў — пачынальнікаў паслякрасіўскай беларускай літаратуры. Перачытаў гэтыя зборнікі і часам дзіўніўся найўсімшаму, павярхоўнасці, недасканаласці асобных пэм і вершаў, якія некалі радалі і хвалявалі нас. Кідаецца ў вочы несамастойнасць, рытарычнасць некаторых твораў 20-х і 30-х гадоў. А многі з нас упершыню браліся за перо імяна па іх уплывам.

Што ж адбылося? Няўжо так састарэла паэзія таго часу?

Не, мабыць, выраслі мы і наша праграваваліся да мастацкага слова, сталі іншымі нашы густы, вышэйшымі — мастацкія крытэрыі.

Але ці можна закрэсліваць тое, што стваралася на зары беларускай саветскай літаратуры, ці можна забываць тых, што першымі ўспелі на новую эпоху ў гісторыі чалавечыня, і рабілі гэта, як умелі, як ім падказвала сэрца, — шчыра і ўсклапанна?

Думаецца, мы павінны беражліва збіраць, захоўваць і шанаваць усё, зязнае за гісторыі паслякрасіўскай літаратуры, грунтоўней вывучаць гэтую багатую спадчыну і шчыра выдаваць кнігі працаў і паэтаў, якія не паспелі напісаць свае лепшыя творы.

Да такіх пісьменнікаў належыць і Міхас Багун. Увесь яго творчы шлях ад першага вучнёўскага верша і да апошняй невялікай пэмкі роўны аднаму дзесяцігоддзю, а жыццё паэта — дваццаці дзевяці гадам. У яго за плечымі было ні ўніверсітэцкае, ні інстытутаў. Выцні яго галаднае сіротства, служба парабкам у кулакоў. Скончыўшы прапоўную школу і капацатэрымаваны курсы пры Мінскім педагагічным тэхнікуме, Міхас Багун паехаў працаваць настаўнікам у вясковую пачатковую школу. Там і быў напісаны яго першы верш.

Я іду шляхам ясным і простым. Як рудавая снэжка зары. У паўнобессі марозная россып Святлых зор. Напавяючы вятры.

Міхас Багун належаў да беларускай моладзі, абуджанай Вялікім Кастрычнікам да інтэлектуальнага і творчага жыцця, моладзі, якая бачыла свой сям і прасты шлях і хацела пра сваю радасць раскажаць усім у шчырай і прастай песні.

Сучаснае і будучае паэзіі першага савецкага дзесяцігоддзя ўспрымалася сімвалічна, як «эсэныяе заўтра», як «новыя рубіжы», як здыісненне «надзей, жаданняў і імкненняў». Побач з абстрактнымі вобразамі і слоўнымі прыгожасцямі ў вершах Багуна ёсць добрая назірвальнасць і спраўдана паэтычнасць, у іх адчуваецца атмосфера таго часу, калі бурліла вяска, шукалі новых шляхоў, калі амаль кожны вецар праходзіў сходы камітэтаў беднаты і камсамоўскіх чылек, калі ствараліся першыя кааператывы і лібэры. Вершы Міхаса Багуна гэтага пераходу амаль усё аўтабіяграфічныя. Ён, маляму настаўнік Ражніўскай школы на Бягомельшчыне, быў адным з тых, што неслі леныскія Ізі ў сёло, вялі

за сабой вясковую моладзь: Прыду дамоў і зрэбную Матулю абніму... Яна кашулю зрэбную Там ладна камусь... З сваёй усмежай-казкаю Павернецца ка мне І скажа Гэтак ласкава: — Страсі, Міхаска, снег. Што, мусіць, зноў Са сходаў тых, Смычак мой, ідзеш? Глядзі, бо ідзеш. Мой залаты, К дабру не прывядзе!

Гад, гэта кавалачык жыцця. У тых гадах дажывалі свой век і дзці, і зрэбныя кашулі, а маткі баяліся, каб іх сямю не напаткала куля кулацкага абрэза. Нахай не ўсё дасканала ў гэтым вершы, напісаным яшчэ няцвёрдай рукою юнака, але прадаўцаў малюнка ўваскрашае ў памяці рысы і рысачкі складаных і бурных часоў нашай слаўнай гісторыі.

У тым жа 1927 годзе Міхас Багун напісаў невялікую пэмку «Над балотам». Яна расказвае ўсім фарбамі малаляднякоўскай «бурапейнай» паэзіі, у ёй даволі шмат слоўнага шумавання, але ў яе аснове праўда жыцця і тая праўда, што хвалявала іскру ў першыя гады гаспадарання на новай зямлі.

У сёло, якое вярнулі гібела на балое, дзе панавалі каўтун і ліхаманка, цемра і беззямелье, вярнуўся салдат Мікола. Ён прынёс бальшавіцкую праўду зямлякам і разам з малымі настаўнікам павёў вясковую моладзь на балота, на цемру і адсталасць.

Але моладзь з вясёлым Міколам Захацева па-новаму жыць І на дзіва спалоханым сёлам Распачала балота сушыць.

«Гэта ж зарыфмаваная проза», — скажа чытач. І з ім нехта не пагадзіцца. Замест паказу вялікіх зрухаў, якія адбыліся ў вясцы і ў свядомасці людзей, замест раскрыцця чалавечых характараў, аўтар пераклавае падзеі даволі павярхоўна і празаічна. Такі недарок быў уласцівы не толькі Багуну. У творак многіх старажытных і больш вопытных паэтаў дзейнічалі масы, пачуццёвы людзей, грамада. Яны і думалі і паводзілі сябе так, як хацелі аўтары: чалавек ж з яго думамі і сумненнямі, радасцямі і надзеямі, удачамі і горам не было.

У гэтыя хібы ёсць і ў ранняй пэмце Міхаса Багуна. Але людзі старажыта пакалення, працятаўшы яе, яскрава ўспоміныць сваю маладосць, адчуваючы атмосферу таго часу, а моладзь — пазнае кавалачык біяграфіі сваёй бацькоў і дзядоў, раскажанай нявыпуклым, але шчырым сведкам і ўдзельнікам падзей.

Імяна ўдзельнікаў, а не староннім назірнікам быў Міхас Багун. Ён асцухаў балоты і ліквідаваў непісьменнасць сярод дарослых, вучыў дзці і будаваў дарогі, удзельнічаў у арганізацыі першых калгасоў і пісаў пра тое, што бачыў, чым жыў:

Бо нашыя вёсны У гурдах завілі Сузорові сонечных раніш. Бо сёння на нашай Савецкай зямлі Краску зна будавання! Гол ад году камітэце голас паэта Багуна, але вершы становяцца больш самастойнымі і мужымі, ён імкнецца пільней асэнсаваць свой час і зазірнуць у заўтрашні дзень. У настраўнікі і даравічкі малады паэт выбірае сабе Маяжкоўскага. Вучоба ў вяс-

датнага паэта рэвалюцыі не абмяжоўвалася перайманнем формы, не зводзілася да славуэт «лесвічкі», Міхас Багун хацеў пра многае раскажаць усхвалявана і горача. Ён верыў у вялікі творчы сілы сваёга народа, ён бачыў яго заўтрашні дзень. У 1935 г. Багун пісаў:

Мы адолелі Племі свае распрастаць. Наш розум даўно раскаваны — І першымі ў свеце Рвануцца на старт Краіны майей страталаны. Нам першым Энергію сонечных рэк Раскрые разгромлены атам. Каб быў у краіне майей Чалавек.

На сонца і шчасце багатым.

Гэта ж сённяшні дзень! Толькі час унёс пэўныя карэктывы ў навуковую тэрміналогію, таму «страталаны» і «разгромлены атам» гучаць крыху архаічна.

Пра што ён пісаў Багун, ён заўсёды адчуваў сабе часткінай свайго народа, сынам вялікай краіны. Усё, што адбылася на зямлі, ралавала, хвалявала і засмучала яго. Увага савецкіх людзей ў 30-я гады была прыкавана да Іспаніі. Балай, не было паэта, які б не пісаў ўсклапанна і мужымымі, зацікавіўшыся, спыталі, чыя гэта песня. Хлопчык нясема пашыўшы плычым, а потым аказаў, што не ведае, але чуў, як яе спяваюць усюды.

Праз некаторы час Монтегію пры зусім іншым акалічэннях зноў пачаў песню і даведаўся, што яе аўтар не хто іншы, як Рабіндранат Тагор.

Джэ ЛІТАН, прафесар, доктар філалагічных навук

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Некх у Лондане было наладжана чытанне п'есы «Чыра». Статсакратар па справах Індыі Монтегію раскажаў наступныя даволі цікавыя выпадкі.

Будучы ў Індыі, ён аднойчы пачаў ехаць па лесе і трапіў на палічкі, дзе вакол кастра сядзелі некалькі чалавек. Высокапастаўлены вельможы вырашылі злезці з кчы і даць яму крыху апачыць.

Хутка пасля гэтага за гурчару выйшаў нейкі бедна арануты хлопчык і таксама падсеў да вогнішчы.

Прайшло некалькі хвілін, і адзін з прысутных прапавіваў песню. З яго ўздуў прыклад другі, трэці...

Дайшла чарга і да хлопчыка. Але словы і мелодыі яго песні былі куды лепшыя, чым у астатніх Мужчыны, зацікавіўшыся, спыталі, чыя гэта песня. Хлопчык нясема пашыўшы плычым, а потым аказаў, што не ведае, але чуў, як яе спяваюць усюды.

Праз некаторы час Монтегію пры зусім іншым акалічэннях зноў пачаў песню і даведаўся, што яе аўтар не хто іншы, як Рабіндранат Тагор.

Джэ ЛІТАН, прафесар, доктар філалагічных навук

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Аўтар гэтай нататкі — суайчынік вялікага Тагора, прафесар Тбіліскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя І. Сталіна, супрацоўнік кафедры агульнага мовазнаўства.

Прыезджайце, павучыцеся!

Часта праходзіць месяц, перш чым чытаць даведацца пра існаванне цікавай кнігі. Яна доўгі час ляжыць на складзе магазіна, пакрываецца пылам. І як шкада, што вельмі рэдкія першае слова пра новы твор скажучы тым, да каго ён трапляе раней за ўсіх, — кнігагандляўцы работнікі. Многія з іх, на вялікі жаль, беспаслоўна хвалюць да лэсу кнігі: прадалі — добра, не прадалі — ну і хайхай. Але ёсць у гандляўцаў сетцы людзі, якія глыбока, па-спраўдана хвалюць да лэсу кнігі. Праўда, такіх яшчэ не жаль, малавата.

У Брэсце нам паралі: — Заездзе ў Драгічын. Там ёсць кніжны магазін, лепшы ў вобласці. Пашкаўцеся ім.

І вось мы ў Драгічын. У магазіне, на ўсё шыршы сцен, амаль да столі ўзвышчана заставілены кнігамі паліцы. Іх іх многа людзей. Яны разглядаюць кнігі. Мы іздём уздоўж паліцы, цікавімся літэратурнай. Чаго тут толькі няма! Мастацкай творы, дзеднікі, сельскай гаспадары, тэхнічнай дзюжынкі... Увогуле выбар настолькі багаты і разнастайны, што ўсяго назваць проста нельга.

Раптам ішчыню парываюць дзіцячы галасы. Дзеці акружылі маленькую жанчыну ў чорным халатце. Падыходзім. Школьнікі ўсхваляваны, на іх тварох — расчараванне і крыўда. Жанчына спрабуе супакоіць дзці і сама пры гэтым вельмі хвалюецца.

— Дзці, пра т